

MARMARİS İLÇE JANDARMA KOMUTANLIĞI NEZARETHANELERİ ZİYARET RAPORU

Rapor No:

2023/26

Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulunun 18.08.2023 tarihli ve 2023/598 sayılı kararıyla oy birliği ile kabul edilmiştir.

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	iii
I. GİRİŞ	1
II. TESPİT, GÖZLEM VE GÖRÜŞMELER	3
A. Marmaris Çetibeli Jandarma Karakol Komutanlığı Nezarethaneleri.....	3
B. Marmaris Merkez Jandarma Karakol Komutanlığı Nezarethaneleri	6
III. DEĞERLENDİRME VE TAVSİYELER	9
A. Çetibeli Jandarma Karakol Komutanlığına Yönelik Tavsiyeler	9
B. Merkez Jandarma Karakol Komutanlığına Yönelik Tavsiyeler	10

KISALTMALAR

AIÖK	: Avrupa İşkencenin ve İnsanlık Dışı veya Onur Kırıcı Ceza veya Muamelenin Önlenmesi Komitesi
BM	: Birleşmiş Milletler
CMK	: Ceza Muhakemesi Kanunu
cm	: Santimetre
km	: Kilometre
m²	: Metrekare
OPCAT	: İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ne Ek İhtiyari Protokol
para.	: Paragraf
TIHEK	: Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu
UÖM	: Ulusal Önleme Mekanizması

I. GİRİŞ

1. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK); 20/4/2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu ile insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmek üzere kurulmuştur.

2. Türkiye, 14/9/2005 tarihinde İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsanî veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler (BM) Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokolü (OPCAT) imzalamıştır. 2011 yılında onaylanarak yürürlüğe giren ve Türkiye açısından bağlayıcılık kazanan OPCAT'in 1'inci maddesine göre Protokolün amacı: *“bağımsız uluslararası ve ulusal organların, işkence ve diğer zalimane, insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele ya da cezayı önlemek için, kişilerin özgürlüklerinden mahrum bırakıldığı yerlere düzenli ziyaretlerde bulunacağı bir sistem kurmaktır.”*

3. 6701 sayılı Kanun'un 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (1) bendi uyarınca OPCAT hükümleri çerçevesinde ulusal önleme mekanizması (UÖM) olarak görev yapmak Kurumun görevleri arasında yer almaktadır. Kanununun 2'nci maddesinin birinci fıkrasının (k) bendine göre UÖM: *“İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsanî veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol hükümleri çerçevesinde kişilerin özgürlüklerinden yoksun bırakıldığı yerlere düzenli ziyaretler yapmak üzere oluşturulan sistemi”* ifade etmektedir.

4. Suç işlediği şüphesi somut delillerin varlığı ile kuvvetle muhtemel olan kişinin kolluk kuvvetleri tarafından özgürlüğünden yoksun bırakılmasına ilişkin genel hükümler 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nda (CMK) yer almaktadır. CMK'nin 99'uncu maddesinde ise *“Gözaltına alınan kişilerin bulundurulacakları nezarethanelerin maddi koşulları, bu kişinin hangi görevlinin sorumluluğuna bırakılacağı, sağlık kontrolünün nasıl yapılacağı, gözaltı işlemlerine ilişkin kayıt ve defterlerin nasıl tutulacağı, gözaltına alınmanın başlangıcında ve bu tedbire son verildiğinde hangi tutanakların tutulacağı ve gözaltına alınan kişiye hangi belgelerin verileceği ile kolluk tarafından gerçekleştirilen yakalama işlemlerinin yürütülmesinde uyulacak kuralların yönetmelikle gösterileceği”* hükme bağlanmıştır.

5. 1/6/2005 tarihli ve 25832 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliği’nin 4’üncü maddesine göre nezarethaneler; “*şüpheli veya sanıkların haklarındaki işlemlerin tamamlanıp adli mercilere sevk edilinceye kadar bekletilmesi amacıyla yapılmış yerleri*” ifade etmektedir.

6. 6701 sayılı Kanun’un 9’uncu maddesinin birinci fıkrasının (j) bendinde, Kurumun özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin buldukları yerlere haberli veya habersiz düzenli ziyaretler gerçekleştirmek görevini haiz olduğu ifade edilmiştir. Özgürlüğünden mahrum bırakılan kişilerin tutulduğu nezarethanelere ziyaretler düzenlemek TİHEK’in görev ve yetki alanı kapsamındadır.

7. Anılan görevin icrası kapsamında, 6/3/2023 tarihinde Marmaris İlçe Jandarma Komutanlığı Nezarethanelerine **habersiz** bir ziyaret gerçekleştirilmiştir. Ziyaret Heyetinde; İnsan Hakları ve Eşitlik Uzmanı ..., İnsan Hakları ve Eşitlik Uzman Yardımcıları ..., ..., ... ile Muğla Valiliği tarafından görevlendirilen Doktor ... ile Psikolog ... yer almıştır.

8. Ziyaret, Marmaris İlçe Jandarma Komutanlığına bağlı Çetibeli Jandarma Karakol Komutanlığı yetkilileri ile yapılan ön görüşmeyle başlamıştır. Görüşmede TİHEK’in ulusal önleme mekanizması kapsamındaki görev ve yetkileri, ziyaretin amacı ve yöntemi hakkında bilgilendirme yapılmış, Karakol Komutanlığı ve faaliyetleri ile ilgili genel bilgiler alınmıştır. Görüşmenin ardından Heyet, Jandarma Karakol Komutanlığı Nezarethanelerini ziyaret etmiştir. Ziyaret sırasında nezarethanelerde tutulan¹ olmadığı görülmüştür. Ziyaret, Çetibeli Jandarma Karakol Komutanı ile yapılan son görüşmede Heyetin gözlem ve tespitlerinin iletilmesiyle sonlandırılmış, daha sonra Marmaris İlçe Jandarma Komutanlığı – Merkez Jandarma Karakol Komutanlığı Nezarethaneleri ziyaret edilmiştir. İkinci ziyaret Marmaris İlçe Jandarma Komutanı ... ile yapılan ön görüşme ile başlamıştır. Görüşmede TİHEK’in ulusal önleme mekanizması kapsamındaki görev ve yetkileri, ziyaretin amacı ve yöntemi hakkında bilgilendirme yapılmış, Jandarma Karakol Komutanlığı ve faaliyetleri ile ilgili genel bilgiler alınmıştır. Görüşmenin ardından Heyet, Jandarma Komutanlığı Nezarethanelerini ziyaret etmiş, ilk ziyarette olduğu gibi nezarethanelerde tutulan olmadığı görülmüştür. Ziyaret, Marmaris İlçe Jandarma Komutanı ile yapılan son görüşmede Heyetin gözlem ve tespitlerinin iletilmesiyle sonlandırılmıştır.

9. Bu rapor, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulunun 9/1/2023 tarihli ve 2023/03 sayılı kararı ve Başkanlık makamının 1/3/2023 tarihli ve 20108 sayılı oluruna istinaden

¹ Nezarethanelerde bulunan özgürlüğünden mahrum bırakılanlar için kısaca “tutulan” ifadesi kullanılacaktır.

6/3/2023 tarihinde Marmaris İlçe Jandarma Komutanlığı Nezarethanelerine gerçekleştirilen izleme ziyareti neticesinde edinilen tespit, gözlem ve şikâyetlerin ulusal ve uluslararası normlar bağlamında değerlendirilmesini ihtiva etmektedir.

II. TESPİT, GÖZLEM VE GÖRÜŞMELER

A. Marmaris Çetibeli Jandarma Karakol Komutanlığı Nezarethaneleri

10. 1/2/2019 tarihinde faaliyete başlayan Karakol Komutanlığının Muğla Marmaris şehir merkezine uzaklığı 20 km'dir. Marmaris – Muğla yolunda yer alan Karakol tarafından adli kolluk hizmeti verilmekte ayrıca trafik ve yol kontrolü de yapılmaktadır. Karakol binası önünde bulunan kontrol noktasında kesintisiz 24 saat yol kontrolü yapıldığı, günlük ortalama beş bin araç çevirmesi ve kontrolü olduğu, görevli Cumhuriyet Savcısının talimatı üzerine şüpheli şahısların adliyeye sevk edildiği, mesai saatleri dışında ise kişilerin nezarethaneye alındığı öğrenilmiştir. Özellikle deniz yoluyla yasa dışı bir şekilde ülkeyi terk etmeye çalışan yabancıların sıkça yakalandığı, yakalanan yabancıların işlemlerinin tamamlanarak Muğla İl Göç İdaresi Müdürlüğüne teslim edildiği ifade edilmiştir.

11. Nezarethaneye alınacak kişilerin üst araması Karakol bahçesinde yer alan ayrı bir alanda yapılmakta, bu alanın girişinde bir adet güvenlik kamerası bulunmaktadır. Arama alanında; kaba üst aramasında kullanılan eldivenlerin bulunduğu, yakalanan yabancıların yanında getirdikleri gıda malzemelerini saklamak için bir adet soğuk muhafaza dolabının yer aldığı görülmüştür.

12. Karakol binasının girişinde engellilerin kullanımına uygun rampa yer almaktadır.

13. Karakolda bulunan toplam iki adet nezarethane odası binanın giriş katında yer almaktadır. 1 no.lu nezarethane odası 296 x 319 cm, 2 no.lu oda 332 x 316 cm en ve boya sahip olup yükseklikleri 271 cm'dir². Uluslararası standartlara³ göre 7 ile 9 m² arası büyüklükteki

² Avrupa İşkencenin ve İnsanlık Dışı veya Onur Kırıcı Ceza veya Muamelenin Önlenmesi Komitesi, AİÖK Standartları, CPT/Inf (92) 3, para.43: "Bir polis hücresi (veya bir başka tür gözaltındaki kişinin / mahkûmun kalacağı yer) için makul büyüklüğün ne olduğu zor bir sorudur. Böyle bir değerlendirme yaparken göz önünde bulundurulması gereken birçok faktör vardır. Ancak CPT heyetleri bu konuda genel kuralları belirleme ihtiyacı hissetmişlerdir. Birkaç saatten daha uzun süreli kalışlar için tek kişilik polis hücrelerinin değerlendirilmesinde halen kullanılan (asgari standart değil, arzu edilen düzey olarak görülen) kriterler şunlardır: 7 metrekare civarında, duvarlar arasında 2 metre veya daha çok, tavan ve taban arasında 2.5 metre mesafe olan yerler."

³ CPT/Inf (2020)24 Türkiye Raporu, para.30: "CPT alıkonulan kişilerin genellikle çok sıkışık yerlerde tutulduğunu bir kez daha tespit etmiştir. Örneğin, ziyaret edilen bazı kurumlarda, 8 m² büyüklüğündeki hücrelerde aynı anda üç kişi ve 9 m² büyüklüğündeki hücrelerde aynı anda dört kişinin kaldığı anlaşılmıştır. Komite, Türk makamlarının

nezarethane odalarında aynı anda ikiden fazla kişi kalmamalı ve gözaltında tutulan her kişiye, çok kişilik nezarethane odalarında en az 4 m² yaşam alanı sağlanmalıdır⁴. Bu çerçevede, Karakol'un yalnızca Çetibeli ve Çamlı köyleri bölgesine hizmet vermesinden dolayı genellikle tutulan sayısının az olduğu ve her odada bir kişinin tutulduğu, nezarethane odalarında tutulan sayısında yoğunluk yaşanması halinde, Marmaris İlçe Merkez Jandarma Karakol Komutanlığına veya Marmaris İlçe Emniyet Müdürlüğüne bağlı nezarethanelerin kullanıldığı ifade edilmiştir.

14. İdare tarafından kadınların da nezarethanedeki tutulduğu bilgisi verilmiş ancak yapılan incelemede oda girişinde bu duruma ilişkin bir tabela ya da işaretin bulunmadığı görülmüştür. Konu hakkında İdare ile yapılan görüşmede, kadın tutulan sayısının genelde az olduğu, bu sebeple kadın tutulan olmadığında iki odanın da erkek tutulanlara tahsis edildiği belirtilmiştir.

15. Nezarethane odalarının duvarlarla ayrıldığı, odalardaki yere sabitlenmiş oturma alanlarının yumuşak ve silinebilir deri şilte ile kaplı ve tutulanların uyuması için uygun özellikte olduğu tespit edilmiştir.

16. Odalarda yeterli sayıda temiz battaniye bulunduğu ve tutulanların kendilerine zarar vermesini önlemek adına battaniye kenarlıklarının sökülmüş olduğu görülmüştür.

17. Karakol binasında ısınma fueloil (yakıt yağı) sistemiyle, nezarethane odalarındaki havalandırma ise odalarda yer alan pencereler vasıtasıyla sağlanmaktadır.

18. Odalardaki yapay aydınlatma, koridordaki lambalar aracılığıyla sağlanmaktadır. Lambaların açma kapama düğmesinin çevrilerek ayarlanabilir olduğu, tutulanlar uyurken lambaların kısılarak düşük düzeyde tutulduğu bilgisi edinilmiş, odalarda yer alan pencerelerden gelen doğal ışığın yeterli olduğu görülmüştür.

19. Odaların içinde yarım duvar ve kapı ile bölünmüş alanda birer adet tuvalet, lavabo ve duş yer almaktadır. Ayrıca Karakolda engelli bireylerin kullanımına uygun tuvalet, banyo ve lavabo bulunmaktadır. Tuvaletlerde sabun ve peçete gibi hijyen ürünlerinin mevcut, banyo

alikonulan kişilerin gece boyunca tutulduğu tüm gözaltı hücrelerinde yeterli yaşam alanı olmasını sağlamak için gerekli adımları atması yönündeki tavsiyesini tekrarlamaktadır; 7 ile 9 m² büyüklükteki hücrelerde aynı anda ikiden fazla kişi kalmamalıdır.”

⁴ CPT/Inf (2020)24 Türkiye Raporu, para.30: “CPT alikonulan kişilerin genellikle çok sıkışık yerlerde tutulduğunu bir kez daha tespit etmiştir. Örneğin, ziyaret edilen bazı kurumlarda, 8 m² büyüklüğündeki hücrelerde aynı anda üç kişi ve 9 m² büyüklüğündeki hücrelerde aynı anda dört kişinin kaldığı anlaşılmıştır. Komite, Türk makamlarının alikonulan kişilerin gece boyunca tutulduğu tüm gözaltı hücrelerinde yeterli yaşam alanı olmasını sağlamak için gerekli adımları atması yönündeki tavsiyesini tekrarlamaktadır; 7 ile 9 m² büyüklükteki hücrelerde aynı anda ikiden fazla kişi kalmamalıdır.”

ve lavabo musluklarının akar halde olduğu görülmüş, sıcak su açıldığında ise sıcak suyun gelmediği anlaşılmıştır. Karakolda 24 saat sıcak su imkânının bulunduğu ancak sıcak suyun kullanılacağı zaman sistemin açıldığı ve sıcak suyun geldiği belirtilmiştir.

20. Her odada acil çağrı butonu bulunduğu görülmüş, butonların çalışıp çalışmadığı kontrol edilerek çalıştığı tespit edilmiştir. Ayrıca tutulanların ihtiyaçlarını demir parmaklık arasından elini kameraya karşı sallayarak veya nöbetçi personele seslenerek bildirdiği belirtilmiştir.

21. Tutulanlara iâşe bedeli kapsamında Karakol yakınında bulunan bir restorandan yemek verildiği, tutulan Karakola 18:00'den önce getirilirse yemek, 18.00'den sonra getirilirse kahvaltı temin edildiği ve kapalı içme suyu verildiği bilgisi edinilmiştir.

22. Nezarethane oda ve koridorlarının temiz olduğu görülmüş, bu alanların temizliğinin her sabah düzenli olarak yapıldığı ifade edilmiştir.

23. Acil tıbbî müdahale gereken durumlarda, tutulanlara ilk müdahalenin ilk yardım eğitimi almış olan personel tarafından yapıldığı, ardından 112 Acil Çağrı Merkezi aranarak ambulans çağrıldığı, tutulanın hastaneye götürülmesi gereken hallerde ise görevli personel eşliğinde tedavisi yapılmak üzere hastaneye sevkinin sağlandığı ifade edilmiştir.

24. Tutulanların ilaç kullanmaları gerektiğinde ilaçların nezarethane çalışanları tarafından tek tek saatinde verildiği, söz konusu ilaçların tutulanların raporuna istinaden veya ailelerinden alınan bilgilere göre verildiği belirtilmiştir.

25. Karakolda bir avukat görüşme odası ve dört ifade alma odası bulunmakta, ifade odalarından ikisi aktif olarak kullanılmaktadır. İncelenen avukat görüşme ve ifade alma odalarının yeterli aydınlatma, ısınma ve havalandırma imkânına sahip olduğu, ifade alma odalarında ses ve görüntü kaydı yapan güvenlik kamerasının bulunduğu, avukat görüşme odasının dışarıya ses geçirmediği ve müdafî ile tutulanın kimsenin duyamayacağı şekilde⁵ görüşmesini sağlayacak nitelikte olduğu görülmüştür. Ayrıca tutulan kişinin yabancı olması durumunda kendisine Muğla İl Göç İdaresi Müdürlüğünden tercüman tahsis edildiği belirtilmiştir.

26. Koridorda Nezarethane Talimatnamesinin⁶ Türkçe ve farklı dillerde (Almanca, Arapça, Fransızca, İngilizce ve Rusça) asılı olduğu, ayrıca tutulanların, kendilerine isnat

⁵ Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliği madde 21: “Şüpheli veya sanık vekâletname aranmaksızın müdafî ile her zaman ve konuşulanları başkalarının duyamayacağı bir ortamda görüşebilir.”

⁶ Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliği madde 25/5: “Nezarethane girişine, onaylanmış nezarethane talimatı asılır.”

olunan suçla ilgili susma, müdafî tayin etme, yakınlarına ya da ilgili konsolosluga haber verme gibi temel haklarını içeren Şüpheli ve Sanık Hakları Formu'nun Türkçe ve farklı dillerde (Almanca, Arapça, Fransızca, İngilizce ve Rusça) bulunduğu görülmüştür.

27. Nezarethaneye Alınanların Kaydına Ait Defter incelenmiş, gözaltına alınan kişinin nezarethaneye giriş-çıkış saati, gözaltına alınma nedeni, üst aramasında teslim alınan eşyaları, kişinin müdafî talep edip etmediği, talep ettiyse gelen müdafinin bilgileri, haber verilmesini istediği yakını gibi hususların defterde yer aldığı, görevli Cumhuriyet Savcısının en son 30/1/2023 tarihinde defteri kontrol ettiğine dair kaydın bulunduğu, 1/1/2023'ten ziyaret tarihi olan 6/3/2023'e kadar olan üç aylık süre içinde nezarethanelerde toplam dört kişi tutulduğu tespit edilmiştir.

28. Nezarethaneye ait koridor ve odaları gösteren toplam iki adet güvenlik kamerası görülmüştür. Yapılan incelemede; kameraların çalışır durumda olduğu, nezarethanelerin kör nokta olmayacak şekilde 24 saat kayıt altına alındığı, kayıtların sistemde geriye dönük olarak 15 gün süreyle saklandığı, bu sürenin 30 güne çıkarılması için bakım çalışması yapıldığı, tutulanların buldukları alanın kamera ile izlendiğini belirten uyarı yazısının asılı olduğu tespit edilmiştir.

29. Nezarethanelerde bir kadın ve dokuz erkek olmak üzere toplam on personelin görev yaptığı, nezarethane odalarında tutulan olması durumunda tutulan kişinin cinsiyetine göre bir kadın veya bir erkek personelin nöbetçi olarak çalıştığı, kadın tutulanların işlemlerinin kadın personel tarafından yapıldığı bilgisi edinilmiştir.

B. Marmaris Merkez Jandarma Karakol Komutanlığı Nezarethaneleri

30. 1987 yılında faaliyete başlayan Karakol Komutanlığı Muğla Marmaris şehir merkezinde yer almaktadır. Karakol, 6000 m² açık alan üzerine 1200 m² hizmet binası, 300 m² garaj ve 2000 m² lojman olarak inşa edilmiştir.

31. Bina girişinde engellilerin kullanımına uygun rampanın bulunduğu görülmüş ve engelliler için bir adet tekerlekli sandalyenin Marmaris Devlet Hastanesinden geçici olarak temin edildiği öğrenilmiştir.

32. Karakolda yer alan toplam iki adet nezarethane odasının girişin bir alt katında bulunduğu, bu odalara erişimin merdivenlerle sağlandığı, asansör veya rampanın bulunmadığı ve bu sebeple engelli bireylerin erişimine uygun olmadığı görülmüştür.

33. Karakolda yer alan 1 no.lu nezarethane odası 400 x 480 cm, 2 no.lu oda 260 x 480 cm en ve boya sahip olup yükseklikleri 300 cm'dir. Uluslararası standartlara göre 7 ile 9 m² arası büyüklükteki nezarethane odalarında aynı anda ikiden fazla kişi kalmamalı ve gözetiminde tutulan her kişiye, çok kişilik nezarethane odalarında en az 4 m² yaşam alanı sağlanmalıdır. Bu çerçevede, Karakol'un yalnızca Marmaris ilçesi ile bu ilçede yer alan 13 mahallede yetkili olmasından dolayı genellikle tutulan sayısının az olduğu ve her odada bir kişinin tutulduğu, nezarethane odalarında tutulan sayısında yoğunluk yaşanması halinde, Çetibeli Jandarma Karakol Komutanlığına veya Marmaris İlçe Emniyet Müdürlüğüne bağlı nezarethanelerin kullanıldığı ifade edilmiştir.

34. İdare tarafından kadınların da nezarethanedeki tutulduğu bilgisi verilmiş ve yapılan incelemede oda girişinde bu duruma ilişkin bir tabelanın bulunduğu görülmüştür.

35. Nezarethane odalarının duvarlarla ayrıldığı, odalardaki yere sabitlenmiş oturma alanlarının yumuşak ve silinebilir deri şilte ile kaplı ve tutulanların uyuması için uygun özellikte olduğu anlaşılmıştır.

36. Odalarda yeterli sayıda temiz battaniye bulunduğu ve tutulanların kendilerine zarar vermesini önlemek adına battaniye kenarlıklarının sökülmüş olduğu görülmüş, talep halinde ek battaniyenin de verildiği belirtilmiştir.

37. Karakol binasında ısınmanın fueloil (yakıt yağı) sistemiyle, nezarethane odalarındaki havalandırmanın ise odalarda yer alan pencereler vasıtasıyla sağlandığı öğrenilmiştir.

38. Odalardaki yapay aydınlatmanın koridordaki lambalar aracılığıyla sağlandığı görülmüş, odalarda yer alan pencerelerden gelen doğal ışığın yeterli olduğu değerlendirilmiştir.

39. Odaların içinde yarım duvar ve kapı ile bölünmüş alanda birer adet tuvalet, lavabo ve duş yer aldığı görülmüştür. Ayrıca Karakolda engelli bireylerin kullanımına uygun tuvalet, banyo ve lavabonun da bulunduğu gözlemlenmiştir. Tuvaletlerde sabun ve peçete gibi hijyen ürünlerinin mevcut olmadığı, banyo ve lavabo musluklarının akar halde olduğu görülmüş, sıcak su açıldığında ise sıcak suyun gelmediği anlaşılmıştır. İdare tarafından hijyen malzemelerinin mevcut olduğu, tutulan olması durumunda sabun, peçete, şampuan ve gerekli tüm malzemenin tutulana verildiği, Karakolda 24 saat sıcak su imkânının bulunduğu, sıcak suyun kullanılacağı zaman sistemin açıldığı ve termosifon üzerinden sıcak suyun geldiği belirtilmiştir.

40. Odalarda acil çağrı butonunun bulunmadığı görülmüş, tutulanların ihtiyaçlarını demir parmaklık arasından elini kameraya karşı sallayarak veya nöbetçi personele seslenerek bildirdiği belirtilmiştir.

41. Tutulanların yemek ihtiyacının günlük iâşe bedeli kapsamında karşılandığı, sabah ve gece geç saatte getirilen tutulan olduğunda yemek yerine kahvaltı verildiği bilgisi edinilmiştir.

42. İdare tarafından temizliğin her cuma günü düzenli olarak yapıldığı ve her tutulan ayrıldığında temizliğin tekrar yapıldığı belirtilmiş, nezarethane oda ve koridorlarının temiz olduğu görülmüştür.

43. Acil tıbbî müdahale gereken durumlarda, tutulanlara ilk müdahalenin ilk yardım eğitimi almış olan personel tarafından yapıldığı, ardından 112 Acil Çağrı Merkezi aranarak ambulans çağrıldığı, tutulanın hastaneye götürülmesi gereken hallerde ise görevli personel eşliğinde tedavisi yapılmak üzere hastaneye sevkinin sağlandığı ifade edilmiştir.

44. Karakolda bir avukat görüşme odası, bir ifade alma odası ve bir teşhis odası bulunduğu görülmüştür. İncelenen avukat görüşme, ifade alma ve teşhis odalarının yeterli aydınlatma, ısınma ve havalandırma imkânına sahip olduğu, ifade alma odasında ses ve görüntü kaydı yapan güvenlik kamerasının bulunduğu, avukat görüşme odasında kamera bulunmadığı ve odanın dışarıya ses geçirmediği, müdafî ile tutulanın kimsenin duyamayacağı şekilde görüşmesini sağlayacak nitelikte olduğu anlaşılmıştır.

45. Koridorda Nezarethane Talimatnamesinin Türkçe ve farklı dillerde (Almanca, Arapça, Fransızca, İngilizce ve Rusça) asılı olduğu, ayrıca tutulanların, kendilerine isnat olunan suçla ilgili susma, müdafî tayin etme, yakınlarına ya da ilgili konsolosluga haber verme gibi temel haklarını içeren Şüpheli ve Sanık Hakları Formu'nun Türkçe ve farklı dillerde (Almanca, Arapça, Fransızca, İngilizce ve Rusça) bulunduğu görülmüştür.

46. Nezarethaneye Alınanların Kaydına Ait Defter incelenmiş, gözaltına alınan kişinin nezarethaneye giriş-çıkış saati, gözaltına alınma nedeni, üst aramasında teslim alınan eşyaları, kişinin müdafî talep edip etmediği, talep ettiyse gelen müdafinin bilgileri, haber verilmesini istediği yakını gibi hususların defterde yer aldığı, görevli Cumhuriyet Savcısının en son 30/1/2023 tarihinde defteri kontrol ettiğine dair kaydın bulunduğu, 1/1/2023'ten ziyaret tarihi olan 6/3/2023'e kadar olan üç aylık süre içinde nezarethanelerde toplam sekiz kişi tutulduğu tespit edilmiştir.

47. Nezarethaneye ait koridor ve odaları gösteren toplam altı adet güvenlik kamerası olduğu tespit edilmiştir. Yapılan incelemede; kameraların çalışır durumda olduğu,

nezarethanelerin kör nokta olmayacak şekilde 24 saat kayıt altına alındığı, kayıtların sistemde geriye dönük olarak iki ay süreyle saklandığı, kameraların gece görüş özelliğine sahip olduğu, tutulanların buldukları alanın 24 saat kamera ile izlendiğini belirten iki ayrı uyarı yazısının asılı olduğu görülmüştür.

48. Ziyaret Heyetince 25/2/2023-26/2/2023 tarihlerine ait kamera kayıtları izlenmiş, nezarethane bir tutulmanın olduğu, tutulma süresi boyunca nöbetçi personelin nezarethane koridorunda hazır beklediği, tutulana ek battaniye verildiği görülmüş, kötü muamele teşkil edebilecek bir durum olmadığı tespit edilmiştir.

49. İlçe Jandarma Komutanlığı bünyesinde dördü kadın toplam 229 personelin görev yaptığı ifade edilmiştir. Kadın tutulmaların işlemlerinin kadın personel tarafından yapıldığı belirtilmiştir.

50. Nezarethane personelinin belirli aralıklarla uzaktan eğitim kapısından eğitim aldığı, alınan eğitimler arasında “İnsan Hakları Eğitimi, Kolluk İletişim Yöntemleri Eğitimi, Türk Ceza Kanununda Yer Alan İşkence Yasağı Eğitimi, Stres ve Öfke Kontrolü Eğitimi, Ceza Muhakemeleri Kanunu Kapsamında İfade Alma Eğitimi ile İşkence ve Kötü Muameleyi İnceleme ve Belgelendirme Eğitimi”nin yer aldığı, bu eğitimlerin içeriğinde BM Sözleşme ve Protokollerinin de anlatıldığı ifade edilmiştir.

III. DEĞERLENDİRME VE TAVSİYELER

A. Çetibeli Jandarma Karakol Komutanlığına Yönelik Tavsiyeler

51. Nezarethane odalarının girişinde, odaların hangi cinsiyet grubuna tahsis edildiğini gösteren tabela ya da işaret olmadığı görüldüğünden odaların girişlerine uygun tabela ya da işaretlerin asılması⁷,

52. “Hem polis tarafından kötü muameleye maruz kalan kişilerin, hem de fiziksel olarak kötü muamele yaptıkları veya psikolojik baskı uyguladıkları yönünde haksız suçlamalara maruz kalan polis memurlarının çıkarına⁸” olacak şekilde suistimallerin önlenmesi ve

⁷ AİÖK Standartları CPT/Inf (2000) 13, para. 21: “...Avrupa Konseyi’ne üye devletlerde kadınlar, özgürlüğünden mahrum insanların göreceli olarak küçük bir grubunu temsil etmektedir. Bu durum, devletlerin gözaltındaki kadınlar için özel düzenlemeler yapmasını çok maliyetli hale getirdiğinden kadınlar genellikle az sayıdaki yerde (ve bazen evlerinden ve bakmakla yükümlü oldukları çocuklardan uzakta) erkek tutuklular için hazırlanmış (ve bazen erkek tutuklularla paylaşılan) tesislerde tutulmaktadır. Bu şartlar altında, özgürlüğünden mahrum kadınların güvenli ve makul gözetim şartlarında olmasını sağlamak için özel çaba sarf edilmelidir.”

⁸ AİÖK Standartları, CPT/Inf (2002)15-part, para. 36.

belgelendirilebilirliğin sağlanması açısından nezarethanedeki kameraların kayıtlarının sistemde geriye dönük en az otuz gün saklanması,

B. Merkez Jandarma Karakol Komutanlığına Yönelik Tavsiyeler

53. Nezarethanelerde gözaltında bulunan engelli bireyler için geçici olarak temin edilen tekerlekli sandalyenin sürekli olarak edinilmesi⁹,

54. Karakol binasında nezarethanelerin girişin bir alt katında bulunduğu, alt kata yalnızca merdivenlerle erişilebildiği ve asansör veya engelli rampasının bulunmadığı görüldüğünden; engelli bireylerin kullanımına uygun, makul bir düzenlemenin¹⁰ yapılması,

55. Nezarethane odalarında herhangi bir çağrı sisteminin bulunmadığı görüldüğünden; tutulanların odalarında acil çağrı butonu gibi bir çağrı sisteminin oluşturulması¹¹,

hususları tavsiye edilmektedir.

⁹ BM Engelli Hakları Sözleşmesi madde 14: “Taraflar Devletler engelli kişiler eğer herhangi bir süreç sonunda özgürlüklerinden mahrum edildiyse; bunun diğer bireylerle eşit koşullar altında yapılmasını; engellilerin uluslararası insan hakları hukukuna uygun olarak güvencelere sahip olmasını ve makul düzenlemeye ilişkin hükümler dâhil olmak üzere Sözleşme'nin hedefleri ve ilkeleriyle uyumlu muamele görmesini sağlar.”

¹⁰ 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun madde 3/1/j: “Makul düzenleme; engellilerin insan haklarını ve temel özgürlüklerini tam ve diğer bireylerle eşit şekilde kullanmasını veya bunlardan yararlanmasını sağlamak üzere belirli bir durumda ihtiyaç duyulan, ölçüsüz veya aşırı bir yük getirmeyen, gerekli ve uygun değişiklik ve tedbirleri ifade eder.”

6701 sayılı Kanun uyarınca makul düzenleme; “Engellilerin hak ve özgürlüklerini tam ve diğer bireylerle eşit şekilde kullanmasını veya bunlardan yararlanmasını sağlamak üzere belirli bir durumda ihtiyaç duyulan, mali imkânlar nispetinde, ölçülü, gerekli ve uygun değişiklik ve tedbirleri” ifade etmektedir.

¹¹ AİÖK Standartları CPT/Inf(2002)15-part, para.48: “Polis nezaretindeki kişilerin her zaman nezaret görevlileriyle kolayca temas geçebilecek durumda olmasını sağlamak için gerekli önlemler alınmalıdır. AİÖK heyetleri bazen, polis hücrelerinin polis memurlarının normalde bulunduğu ofislerden veya masalardan uzak olduğunu ve gözaltındaki kişilerin polis memurlarının dikkatini çekebilecekleri herhangi bir imkâna (örneğin çağrı sistemi) sahip olmadığını gözlemlemiştir. Bu şartlar altında, çeşitli olaylara (gözaltındaki tutulular arasında şiddet, intihar girişimi, yangın, vs.) zamanında yanıt verilememesi olasılığı oldukça yüksektir.”